

УДК 373.21

Тетяна ЛІСОВСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: ta_lisovska@mail.ru

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЯК ЯКОСТІ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянута природа творчої спрямованості як властивості і якості особистості, вивчено взаємозв'язок творчої спрямованості та творчої активності, розглянуті рівні активності дитини (соматичний, психічний і ментальний), педагогічні умови розвитку творчої спрямованості, сформульовані передумови до формування даного феномена в процесі різноманітних видів діяльності. Творча спрямованість як властивість особистості визначається генетичним досвідом (кодом) і природними задатками і як якість особистості, перш за все, обумовлена соціальним досвідом, набутим і здобувається дитиною постійно в умовах організованої та неорганізованої діяльності та в повсякденному житті. Автором розглянуто проблему креативності, що виступає як сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості.

Ключові слова: творчість, особистість, креативність, активність, творча спрямованість, дошкільники.

Особливе місце у системі педагогічної освіти належить професійній підготовці педагогів-дошкільників. Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців переконливо доводять, що якість дошкільної освіти впливає на розумовий, соціальний та емоційний розвиток дитини і є запорукою її успіху в подальшому житті. Отже, пріоритетним завданням державної політики України має бути якісне оновлення професійно-педагогічної підготовки вихователів дошкільних закладів, яке має здійснюватися двома головними напрямками: організаційною перебудовою системи професійної освіти, а також удосконаленням змісту, організаційних форм і методів навчання. В даний час в теорії та практиці дошкільної освіти відбуваються докорінні зміни, пов'язані з переглядом основних цілей і принципів творчого розвитку дітей. Практика роботи дошкільного навчального закладу вимагає педагога, орієнтованого не так на уніфікований стандарт, як на розвиток творчих здібностей кожної дитини, фахівця, що володіє елементарними засобами діагностики, способами прогнозування творчого розвитку дітей, основами корекційної роботи з дітьми; дослідника, спроможного до творчого застосування і розробки нових педагогічних технологій і методик.

Творчість є предметом аналізу багатьох учених, котрі досліджують природу цього феномена. В останнє десятиліття своє слово з проблеми творчості сказали більш молоді філософи, і серед них П. Крамар, О. Клепиков, Т. Куче-

ривий В. Ніколко, Б. Новіков та ін. Склалася традиція вивчення творчості у наукових університетських центрах України – Києві, Дніпропетровську (Дніпрі), Одесі, Харкові. Аналіз публікацій, що стосуються творчості, дозволяє виділити ряд важливих положень, які мають значення для розкриття її природи, сутності, змісту. Зокрема, це питання про те, чи є творчість прерогативою тільки людини, чи вона властива й природі, є атрибутом буття взагалі? Ще й досі це питання не визначене остаточно. У «Енциклопедичному словнику» Брокгауза-Єфрона відзначалось, що творчість «у прямому сенсі є створення нового. У такому значенні це слово могло б бути використано до всіх процесів органічного і неорганічного життя, бо життя – це ряд безперервних змін, і все, що оновлюється і знов народжується у природі, є продукт творчих сил» [2]. Я. Пономарьов стверджував, що творчість притаманна не тільки людській діяльності, але й природі, що вона (творчість) складає основу усякого розвитку, руху, змін [7].

Що стосується проблеми творчості, у вітчизняній філософській, соціологічній, психологічній літературі мають місце досить плідні зразки застосування принципів системного аналізу у його сучасній інтерпретації. Зокрема, синергетичне розуміння творчості розробляє В. Ніколко. Треба зауважити, що автор дотримується розширеної трактовки феномену творчості, розглядаючи останню як одну з форм оновлення матерії [7]. Він зазначає, що особли-

вим родом змін в системах є інноваційні процеси або метаморфози прояви нового, їх, специфічною особливістю є нелінійний характер та особлива форма прояву статистичності. Інноваційні процеси в неживій природі проявляються як нестаціонарні зміни, у живій – як еволюційність, в суспільстві – як творчість [2; 6].

Поняття творчості має розглядатися не тільки як загальнонаукове, але і як педагогічне, яке відображає механізми активного ставлення людини до оточуючого світу і до самої себе. Творчість розглядається як продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності (С. Гончаренко), як діяльність, спрямована на самовираження і самоактуалізацію особистості (Д. Богоявленська, З. Калмикова), як взаємодія – джерело будь-якого розвитку (Я. Пономарьов).

Творчість як феномен буття – складне системне явище, яке здійснюється у координатах, що охоплюють досить різні прояви суб'єктивного і об'єктивного світів. Людина – творча істота, яка у більшій чи меншій мірі у процесі життєдіяльності реалізує свої внутрішні можливості та свою творчу спрямованість.

Метою статті є теоретичне обґрунтування проблеми формування творчої спрямованості особистості дитини в період дитинства.

Творча спрямованість як властивість і якість особистості проявляється в єдності протилежних сторін: генетичної схильності (властивість особистості) і соціального досвіду (якість особистості). Протириччя між природним творчим потенціалом і соціальними законами, диктують вимоги до творчої особистості, стають необхідною умовою для створення педагогічної моделі формування творчої спрямованості дитини дошкільного віку. Специфікою творчої спрямованості є спрямованість особистості на пошук нових шляхів освоєння навколишньої дійсності, способів освоєння предметів і духовного середовища, способів оволодіння різними видами діяльності, які в кінцевому рахунку спрямовані на створення у дитини цілісної картини світу і на реалізацію її творчого потенціалу.

У фізіології спрямованість розглядається як природна властивість особистості, прояв примітивної біологічної форми спрямованості у вигляді зацікавленості, чітко виражено по своїй специфічності, але нечітко за змістом, і проявляється в якості потреби в чому-небудь (К. Платонов). Генетично більш рання і фізіологічно більш проста ця форма є базисною основою всієї

структури особистості і проявляється в її несвідомих процесах, які дитина не контролює. У психології спрямованість визначається, перш за все, як якість особистості (О. Асмолов), як властивість особистості, заснована на духовних або матеріальних потребах (М. Дьяченко), як домінуюче ставлення (В. М'ясищев), як основна життєва необхідність (Б. Ананьєв), як сукупність стійких мотивів (О. Леонтьєв), як стрижнева особливість особистості, її динамічна тенденція, обумовлена мотивами людської діяльності, котрі в свою чергу визначаються її цілями і завданнями (С. Рубінштейн). К. Платонов розглядає спрямованість як одну з підсистем динамічної структури особистості, в рисах якої проявляються, і вроджені задатки (властивість особистості), і індивідуально переломлене відображення суспільної свідомості (якість особистості). На думку автора, спрямованість як цілісний прояв особистості, «в свою чергу включає в себе такі підструктури (форми), як зацікавленість, бажання, інтереси, схильності, ідеали, світогляд, переконання. У цих формах спрямованості особистості проявляються і відносини, і моральні якості особистості, і різні форми потреб»[1]. Розглядаючи дану якість дитячої особистості, науковці пов'язують її з естетичним інтересом, емоціями та почуттями, які проявляються в естетичних уявленнях і характеризуються виразністю [1].

Слово «спрямованість» в побутовому значенні нерідко розуміється як незавершений процес, проте дана позиція є неправомірною з тієї причини, що в психології спрямованість розуміється як ядро, стержень особистості (С. Рубінштейн), активна позиція (Г. Щукіна), життєва позиція (Т. Коннікова).

На думку науковців, відсутність спрямованості створює вакуум і викликає «інтелектуальний, естетичний, творчий голод». Іншими словами, спрямованість визначається позицією, характеризується внутрішніми прагненнями, динамічними тенденціями, домінуючим ставленням до окремих сторін навколишнього світу і різних видів діяльності. При цьому спрямованість у дошкільнят проявляється в дифузійній, інтуїтивній, ще не відомій формі, котра обумовлена біологічними і фізіологічними потребами особистості, які можна, при певних педагогічних умовах, «усувати» на соціально значущі, духовні інтереси, установки, прагнення тощо.

У розвитку творчої особистості особливу роль відіграє активність. Підтвердженням тому

існують різні погляди філософів і психологів. Наприклад, М. Бердяєв стверджував, що бог створив людину геніальною, і геніальність вона може розкрити в собі лише в процесі творчої активності [4, 40]. Аналіз теоретичних засад формування творчої активності студентів у процесі педагогічної діяльності засвідчив, що багатоаспектність поняття, що вивчається, стало причиною виникнення різноманітних трактувань творчої активності. Більшість авторів (Н. Біла, Т. Волобуєва, С. Діденко, Г. Костюшко, Е. Сет, Ж. Сокольська, Е. Чугунова та ін.) визначають її як цілісну якість особистості, що складається з комплексу емоційних, інтелектуальних, вольових компонентів та проявляється у творчій діяльності. Ряд дослідників (І. Гадалова, І. Кишинець, О. Киричук, Л. Лапіна, А. Петров) розглядають творчу активність у контексті соціальної активності, в якості її підсистеми. В дослідженнях В. Лозової, Р. Нізамова, Е. Карпової, В. Смагіна творча активність ідентифікується з поняттям «пізнавальна активність» або вважається її складовою частиною, найвищим виявом [2].

Загальнонауковий аналіз дає змогу вважати творчу активність однією з важливих ланок творчої діяльності, що здійснюється в ній та виражає прагнення і готовність особистості свідомо, добровільно виконувати ініціативні дії. Творча активність характеризується самостійністю, ініціативністю, творчим мисленням, новизною результату, оригінальністю, включає в себе потенційну та реалізовану активність. Виявлення творчої активності особистості може бути ситуативним (в певних умовах, ситуаціях) або інтегральним (постійне виявлення в різних видах діяльності).

У результаті вивчення науково-педагогічних праць визначена поетапність виявлення творчої активності, коли творча особистість проявляє інтерес, ініціативу, самостійність у виборі мети, у постановці музично-творчих завдань, у з'ясуванні засобів, характеру діяльності (новизна, оригінальність), її оптимізації (скорочення кількості дій, затраченого часу, сил), що супроводжується позитивним емоційним забарвленням, натхненням. Творчу активність відповідно до специфіки педагогічної підготовки студентів ми розглядаємо як інтегровану якість особистості, що виражається в її прагненні та здатності до створення нового в різних галузях дитячої діяльності. У науковій літературі, де розглядаються вимоги до підго-

товки майбутніх фахівців, висвітлюються різні позиції щодо професійно значущих творчих якостей вихователя, його фахової підготовки (Л. Арчажникова, Н. Біла, А. Болгарський, Б. Брилін, Р. Джердималієва, С. Мельничук, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Стратан, Л. Хлебнікова, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.)

Оновлення сучасного змісту дошкільної освіти спрямоване на підвищення вимог до рівня загальної і спеціальної теоретичної та практичної підготовки фахівців, які організують творчу активність дітей у дошкільних навчальних закладах різного типу.

Фізіологи вважають, що розвивати творчу активність необхідно навіть у новонароджених. Мозок дитини становить 25% від мозку дорослого і особливо активно працює в перші місяці і роки життя.

Активність охоплює практично всі сфери життєдіяльності дитини, тому можна виділити кілька класифікацій даного явища на основі різних підходів: а) на основі еволюційного розвитку – біологічна, фізіологічна, психічна і розумова; б) як властивість і якість особистості – природна і соціальна; в) як вид діяльності – фізична і розумова; г) як рівень прояву – соматична, психічна, ментальна [2].

Отже, активність дитини проявляється на різних рівнях, основні з яких соматичний, психічний і ментальний, саме вони керують активністю дитини, стаючи домінуючими в той чи інший момент її діяльності.

Як особливість і властивість особистості активність проявляється в енергійній, ініціативній діяльності, в тому числі і музичній. Як прояв спрямованості вона висловлює особливий стан людини, її індивідуальне особистісне ставлення до дійсності [2], тим самим стає мимовільним джерелом творчого початку в діяльності або спілкуванні у вигляді швидкого реагування на зміну обставин дійсності. У психології нерідко поняття «активність» застосовується для позначення: а) конкретної діяльності індивіда; б) готовності до діяльності; в) стану, протилежного пасивності; г) ініціативності, тобто дії, заснованій на внутрішніх імпульсах. Практично всі психологи виділяють як особливість активності – енергію, динамічність, мобілізованість. Активність і спрямованість виступають як властивостями, так і якостями особистості. Як властивості вони залежать від індивідуальності, природної схильності, при цьому враховуються:

індивідуальний темп здійснення дії; схильність до напруженої діяльності; прагнення до різноманітної діяльності. Як якості особистості вони засновані на придбаному індивідуальному досвіді і проявляються в ритмічності дій, перевага надається якого-небудь виду діяльності, в оволодінні активними способами діяльності. Творчу спрямованість дітей старшого дошкільного віку можна визначити як динамічну тенденцію особистості, яка ґрунтується на творчій активності, проявляється в різних видах фантазування в процесі самовираження. Загальний рівень творчого розвитку дошкільників залежить від широти інтересів при домінуючій спрямованості на один з видів об'єктів дійсності. За твердженням психологів (Л. Божович), інтереси дошкільнят нестійкі, для них характерна постійна зміна видів діяльності, занять. Це говорить про те, що саме на даному віковому етапі починається розвиток найрізноманітніших інтересів, активне освоєння навколишнього середовища і різноманіття проявів предметного і духовного світу. Виходячи зі вищесказаного, можна стверджувати, що стійкість творчої спрямованості, як якості особистості, не може бути сформована в цьому віці, але основи закладаються саме у дошкільнят. Стійкість творчої спрямованості залежить від сформованості свідомості, стійкості емоційної сфери та активності дитини в різних видах діяльності. При багаторазовому, педагогічно організованому спілкуванні дитини з різноманітними об'єктами, при природному самовираженні і збереженні природної активності творча спрямованість набуває більш стійкого характеру.

Таким чином, відношення являє собою шлях самореалізації особистості, самовираження є способом вияву творчого початку особистості, активність вказує на ступінь творчої спрямованості та виступає в якості основної освіти, «ядра», необхідного в розвитку творчої особистості. При цьому творча спрямованість особистості залежить від таких її характеристик, як: значимість, яка визначається наявністю творчої мети; інтенсивність, яка залежить від розвитку почуттів, емоцій; дієвість, яка характеризується оволодінням способами дій (діяльності); широта, яка співвідноситься з увлеченнями про різновиди дійсності; стійкість, яка визначається динамічними тенденціями і проявляється в унікальних для конкретної особистості способах освоєння дійсності.

Які ж характеристики спрямованості притаманні старшому дошкільному віку? На наш

погляд, у творчій спрямованості можна зберігати і розвивати всі її сторони. Оскільки вони проявляються на будь-якій стадії розвитку дитини, тому і враховувати їх необхідно в будь-якій діяльності, тільки ступінь, обсяг і глибина їх прояви можуть бути різні. Нерозвиненість однієї зі сторін творчої активності стає перешкодою в творчому розвитку дитини як якості особистості, як основі її життєдіяльності, як показник її ставлення до навколишнього світу.

На основі теоретичного аналізу та педагогічної доцільності можна виокремити кілька типів творчої спрямованості:

- соматико-творчий (спонтанний, або мимовільний) тип спрямованості залежить від несвідомих процесів. Особистість не усвідомлює, але проявляє такі якості, як ритмічність, пластичність, легкість, гнучкість, виразність рухів, дій. Про таких дітей кажуть: «Спочатку зробить, потім подумає» або «Що ти знову накоїв?». У дитячому віці він проявляється у вигляді спонтанної діяльності, у дорослих характеризується в таких видах діяльності, як художник, столяр і т. ін.;
- емоційно-творчий (чуттєвий, або енергетичний) тип спрямованості, що управляє підсвідомими процесами. Це проявляється в почуттях і емоціях. Особистості з вираженою емоційною спрямованістю володіють почуттям такту, стилю і т. ін. Такий тип дітей відрізняється яскравими образними фантазіями і багатою уявою;
- інтелектуально-творчий (усвідомлений, або пошуковий) тип спрямованості пов'язаний зі свідомими процесами. Його характеризує логічність, ясність, точність, виразність розумової діяльності особистості дитини, тобто креативність мислення як спроможність до зародження нових ідей, понять;
- власне творчий (духовний) тип спрямованості характеризується яскраво вираженою надсвідомою діяльністю. Такі особистості мають інтуїцію, розвинену уяву, яка проявляється в таланті. Нерідко вони виявляють дар передбачення. Власне творчого рівня може досягти зріла, мудра особистість. Такий тип спрямованості зазвичай притаманний геніальним особистостям і на інтуїтивному рівні трапляється у дітей. Ми виділяємо наступні істотні якості творчої спрямованості особистості, формування яких, на наш погляд, є визначальними в старшому до-

шкільному віці: а) інтерес як якість особистості, що характеризується її спрямованістю на яскраві предмети і явища; б) активність; в) самовираження; г) домінантність творчих процесів, які в певній віковій групі проявляються у вигляді фантазування.

Творча спрямованість особистості проявляється в діяльності, в момент зусилля, подолання труднощів, тобто праці.

Зупинимося на двох видах діяльності: фізичної та розумової, які відрізняються лише спрямованістю. Фізична діяльність націлена на інтуїтивний пошук вірних дій і пов'язана з соматичною активністю. Осмислення в даному випадку допомагає відчувати насолоду від діяльності. Розумова діяльність пов'язана з максимальним напруженням духовних сил людини при мінімальних, точніше дрібних м'язових зусиллях. При цьому і той, і інший вид діяльності набуває творчої спрямованості за умови оволодіння дітьми такими характеристиками, як темп, ритм, динаміка, гнучкість, витонченість, пластичність і т. ін. Практично всі дослідники з творчою спрямованістю пов'язують креативність.

В дослідженнях Е. Поля Торренса, креативність визначається як процес появи чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності; фіксації цих проблем; пошуку їх вирішення, висунення гіпотез; нарешті, формулювання й повідомлення результату вирішення. Він вважав креативність природним процесом, який порушується сильною потребою людини у знятті напруження, що виникає у ситуації невизначеності чи незавершеності.

Джо Гілфорд та Е.П. Торренс є основоположниками «психометричного» підходу до дослідження креативності. Це питання цікавило багатьох відомих дослідників психології обдарованості й серед них – І. Войнар, Е. Голубева, А. Кестлер, Т. Кудрявцев, А. Маслоу, В. Моляко, В. Суходольський, В. Татаркевич. Інтерпретація сутності поняття «креативність», подана знавцем психології творчості Владиславом Татаркевичем, є, на наш погляд, незважаючи на свою лаконічність, дуже вдалою. За Татаркевичем, творчістю є кожна дія людини, що виходить за межі рецепта [6].

Вітчизняні дослідники Т. Галкіна, Л. Олексіва зазначають, що в найзагальнішому вигляді поняття креативності вміщує в собі минулі, супутні та наступні характеристики процесу, у

результаті якого людина або група людей створює таке, чого не існувало раніше [6].

Аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів (Д. Гетуельса, Дж. Гілфорда, Ф. Джексона, Е. Торренса, І. Фостера та ін.) приводить до висновку, що креативність виступає як сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості.

На основі класифікації Л. Терстоуна як змістовних компонентів творчої спрямованості, крім традиційних, можна виділити наступні види креативності:

- лінгвістична креативність – здатність до словотворчості для освоєння і передачі інформації, а також стимулювання і збудження мови;
- звукова креативність – здатність до освоєння шумового, звукового і музичного світу, до звукової імпровізації і фантазування;
- просторова креативність – здатність бачити, сприймати і створювати в уяві образи об'єктів, предметів, явищ, сприймати і створювати візуально-просторові звукові композиції;
- тілесно-кінестетична креативність – здатність використовувати грацію, пластику рухів у вільному самовираженні під музику, володіння методами евритмії;
- міжособистісна креативність забезпечує здатність слухати і чути оточуючих людей і гнучко, вільно знаходити способи природного спілкування з ними;
- внутрішньо-особистісна креативність являє собою здатність до заможного життя, прагнення до уяви і внутрішньої фантазії, втілення образів в активній творчій діяльності [5].

Становлення й формування креатива (творчої особистості) відбувається двома рівнозначними і взаємопроникаючими шляхами: через саморозвиток і вплив із зовні, наприклад, у формі виховних впливів на особистість у таких закладах як дитячий садок або школа. Креативність дошкільника – готовність до непередбачуваних рішень, допитливість, здатність до коментування процесу та результату діяльності, мотивацію досягнень, розвинуту уяву, а також здатність до створення творчого образу, який відрізняється оригінальністю, варіативністю тощо. Щоб забезпечити розвиток креативності у дітей дошкільного віку необхідно дотримуватися певних організаційно-педагогічних умов:

- обов'язкове створення доброзичливої атмосфери спілкування педагога з дітьми, дітей між собою і з педагогами;
- широке використання з дітьми ігрових прийомів, сюрпризних моментів, дидактичних ігор з метою підтримки інтересу до процесу діяльності і до отримання певного результату;
- підбирати такі дидактичні ігри, які несуть позитивне емоційне забарвлення, розвивають інтерес до нових знань, викликають у дітей бажання займатися розумовою працею;
- побудова індивідуальних маршрутів по спіралі: на кожному наступному етапі ускладнюються завдання роботи і в кожному виді діяльності навички не тільки закріплюються, але і ускладнюються;
- поступове ускладнення завдань для кожної дитини.

Уся діяльність дитини, спрямована на творчість, повинна бути природним чином підтриманою усіма дошкільними закладами, в подальшому шкільним середовищем, родиною й тією особою, що відіграє в житті дитини значущу роль.

Науковець О. Дрозд вважає, що кожному дитину треба спостерігати у всіх можливих ситуаціях її діяльності, під час різних її занять, оскільки творча діяльність може виявитись у кожній галузі (наприклад, література, музика, драма, балет, архітектура), у кожній царині (поезія, проза, малярство, спів тощо), на кожному уроці (мова, література, історія, математика) і в кожному місці, у кожній ситуації, словом – усюди. Тому, працюючи з креативами, слід бути спостережливим і обачним, зважати на висновки батьків, учителів-предметників, адже виявлення творчо обдарованих дітей – тривалий процес. Тому обмежуватись психодіагностичними методами (тести Торренса «ШТУР», тести інтелекту Векслера, Айзенка та ін.) замало, щоб повністю виявити креативність.

Наукою та практикою доведено, що розвиток креативності необхідно розпочинати з ранніх років, використовуючи наявний нахил дитини до праці. Саме цей нахил, з точки зору М. Лейтеса, є секретом дитячої обдарованості [4]. Чим раніше починається розвиток креативних здібностей, тим більше шансів на їх розкриття [2; 6]. На жаль, популярна фраза «талант себе проявить» не відповідає дійсності. Дослідження показують, що в ранньому віці діти часто при-

ховують свої здібності, якщо дорослі не оцінюють їх належним чином.

Істотне значення має те положення, що світ творчого життя практично невичерпний, оскільки невичерпний його об'єкт – багатство навколишньої дійсності, «а справжня широта сфери емоційного життя кожного індивіда визначається не стільки кількістю значущих об'єктів, скільки широтою і глибиною» творчої спрямованості.

Отже, творчу спрямованість дошкільнят можна визначити як віковий прояв творчих здібностей, креативності, як властивість особистості дитини, обумовлена природними задатками, і як якість особистості, розвиток якої залежить від педагогічної установки на творче засвоєння досвіду попередніх поколінь. Творча спрямованість особистості дошкільника характеризується прагненням до пошуку нових способів засвоєння навколишньої дійсності.

Список використаних джерел

1. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования / А.Г. Асмолов. – М., 1984. – 105 с.
2. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность и проблема творчества / Д.Б. Богоявленская. – Рост. пед. ин-т, 1983. – 173 с.
3. Бердяев Н.А. Самопознание (Опыт философской автобиографии) / Н.А. Бердяев. – М.: Книга, 1991. – 448 с.
4. Лейтес Н.С. Возрастная одарённость школьников: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / Н.С. Лейтес. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 215 с.
5. Мелхорн Г., Мелхорн Х. Гениями не рождаются: Общество и способности человека / Кн. для учителя: Пер. с нем. – М.: Просвещение, 1989 – 124 с.
6. Психология одарённости детей и подростков / Под ред. Лейтеса Н.С. – М.: Издательский центр «Академия», 1996. – 272 с.
7. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я.А. Пономарев. – М.: Наука, 1976. – 303 с.
8. Чепур О.С. Креативный розвиток дітей / О.С. Чепур // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2008. – № 23. – С. 202-204.

References

1. Asmolov A.G. *Lichnost kak predmet psichologicheskogo issledovaniya* [Personality as a subject of psychological research] – М.: 1984. – 105 [in Russian].
2. Bogoyavlenskaya D.B. *Intellektualnaya aktivnost i problema tvorchestva* [Intellectual activity and the problem of creativity] – Rost. Ped. In-t, 1983. – 173 [in Russian].
3. Berdyayev N.A. *Samopoznanie (Opyit filosofskoy avtobiografii)* [Self-knowledge (Experience of philosophical autobiography)] – Moscow: Kniga, 1991. – 448 [in Russian].
4. Leites N.S. *Vozrastnaya odaryonnost shkolnikov* [Age giftedness of schoolchildren] Textbook for students of higher pedagogical educational institutions – Moscow: Publishing Center «Academy», 2001. – 215 [in Russian].
5. Melkhorn G., Melkhorn H. *Geniyami ne rozhdayutsya: Obschestvo i sposobnosti cheloveka* [Geniuses are not

- born: Society and human abilities]A book for teacher – Moscow: Prosvescheniye, 1989 – 124 [in Russian].
6. *Psihologiya odarYonnosti detey i podrostkov* [Psychology of giftedness of children and adolescents] / Ed. Leites N.S. – Moscow: Publishing Center «Academia», 1996. – 272 [in Russian].
7. Ponomarev Ya. A. *Psihologiya tvorchestva* [Psychology of creativity] – Moscow: Nauka, 1976. – 303 [in Russian].
8. Chepur AS *Kreatyvnyy rozvytok ditey* [Creative development of children] Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. – 2008. – № 23. – 202-204 [in Ukrainian].

Лисовская Т. А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТВОРЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ КАК КАЧЕСТВА КРЕАТИВНОЙ ЛИЧНОСТИ

В статье рассмотрена природа творческой направленности как свойства и качества личности, изучена взаимосвязь творческой направленности и творческой активности, рассмотрены уровни активности ребенка (соматический, психический и ментальный), педагогические условия развития творческой направленности, сформулированы предпосылки к формированию данного феномена в процессе различных видов деятельности. Творческая направленность как свойство личности определяется генетическим опытом (кодом) и природными задатками и как качество личности, прежде всего, обусловлена социальным опытом, приобретенным и приобретает ребенок постоянно в условиях организованной и неорганизованной деятельности и в повседневной жизни. Автором рассмотрена проблема креативности, что выступает как совокупность тех особенностей психики, которые обеспечивают продуктивные преобразования в деятельности личности.

Ключевые слова: творчество, личность, креативность, активность, творческая направленность, дошкольники.

Lisovska T.

PSYCHO-PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE CREATIVE DIRECTION AS A FEATURE OF CREATIVE PERSONALITY

The paper deals with the nature of the creative direction as a feature of personality, it studies the relationship of creative direction and creative activity, activity levels of child's activity are considered (somatic, psychic and mental). The article contains pedagogical conditions of creative direction; it establishes the pre-conditions for the formation of this phenomenon during various activities. Creative direction as the feature of the personality is determined by genetic experience (code) and natural instincts, and as a person trait it is primarily due to the social experiences and a child acquires it in terms of organized and unorganized activities and in everyday life.

The specificity of creative direction is the direction of the individual to search for new ways of development of reality, ways of assimilation of objects and spiritual environment, ways of mastering the various activities that ultimately are aimed at creating the child's integral picture of the world and realizing its creative potential. Updates of the modern content of preschool education are aimed at increasing the requirements for the level of general and special theoretical and practical training of specialists who organize creative activity of children in pre-school educational institutions of various types. As a feature of character of the personality, activity manifests itself in vigorous, initiative activity, including musical activity. As a manifestation of direction, it expresses a particular state of a person, his individual personal attitude to reality, thereby becoming an involuntary source of creativity in activity or communication in the form of a quick reaction to changing circumstances of reality.

The author considers the problem of creativity, which acts as a set of those features of the psyche that provide productive transformations in the activities of the individual. Science and practice have shown that the development of creativity must start from an early age, using the child's inclination to work.

Key words: creativity, personality, creative, active, creative orientation preschoolers.

Стаття надійшла до редколегії 11.04.2017